

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

OCTUBRE 1927

NÚMERO 1

SUMARI: Salutació i convit.—F. CABALLERO, Panorama del llibre valencià.—EDUARD L. CHAVARRI, Impressions del camí.—M. THOUS LORENS, El primer comentari al voltant de... Elena Arcediano.—CARLES SALVADOR, Poemes.—ERNEST MARTÍNEZ FERRANDO, El desig de la Superiora.—JOAN VALERO, El teatro en Valencia.—E. [NAVARRO-BORRÁS, Poetes d'avantguarda. Mèxic.—B. ORTIN BENEDITO, Octubre evocador.—Notes.

PREU: 25 céntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

ES PUBLICARÀ EL DÍA 15 DE CADA MES

DIRECTOR:

ENRIC NAVARRO-BORRÁS

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL:

Ordinaria (un eixemplar cada mes). 3 pessetes.
Colaboradora (dos eixemplars al mes de la mateixa edició).. 5 »

La subscripció s'enten, precisament, començada en el número primer.

IMPORTANT.

Interesa als que simpatisen en nostra Revista la subscripció de col·laboradors, perquè és una propaganda gran la que poden realitzar si envien un número a un Círcul, Biblioteca o amic. Pènsen que'n Valencia casi tot està per fer i es obra de molts la que s'ham proposat.

Cada autor respon en absolut del treball que firma. El fet de la publicació no vol dir solidaritat de la Revista.

Els originals no es tornen.

Tots els assuntres, únicament per escrit, a la següent direcció:

“E. NAVARRO-BORRÁS.—Pl. del Botànic, F, 6.ª—VALENCIA”

ESTE NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA GOVERNATIVA

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM I

OCTUBRE 1927

NÚMERO 1

SALUTACIÓ I CONVIT

Esta Revista és un experiment de laboratori fet a vistes del públic amic de lletres i d'inquietuts espirituals.

Intentem descobrir la fórmula feliç que cure, o al menys alivie, esta indiferència que plasma el «tan se m'endonà» típic de nostre caràcter i que, a les hores d'ara quan tot el món se agita en un dalit de superació, de refermança racial i de refinaments espirituals, és, més que may, nostra *posse nefasta*.

La TAULA de lletres valencianes l'hem parada sobre l'arena càlida, vora el mar llatí, en un mig-dia de sol i de remors intensos. Li ha penjat ses garlandes florals la ròsa dels vents.

A tots se vos convida. Condió: Espirit d'associació; obra, per tant, de colectivitat, de renaiximent espiritual, de cultura vernacular,

Deixem de banda el pernicios individualisme. Nostra Revista naix curada d'este vici racial.

Tampoc esterilisarem nostre esforç en debats per els arcaïsmes o vanguardismes, ni en si nostra parla es idioma català o autòcton, ni per el criteri ortogràfic; eixe fantasma pueril que s'ha volgut elevar a la preeminència d'ideal promotor de guerres entre 'ls escritors valencians.

Els clàssics grecs i llatins han passat a totes les literatures resistint a próva de les traduccions, de la ortografia i de les diferencialitats racials totes...

La TAULA de lletres valencianes vol ser l'índex de nostra cultura i de nostra espiritualitat i, en l'abraçada inicial, caben tots els que vullguen, en cordial col·laboració, fer art i senten l'inquietut de refinar el gust d'un poble.

Ja hem dit les obligades paraules de salutació, ben corals per a tots amics, premsa, públic. Serenes i ardentes, com cal a nostra disciplina intel·lectual i a nostra joventut.

Volem, a més, afegir la fe que hem posat en l'èxit i en l'acceptació del convit que vos fem.

PANORAMA DEL LLIBRE VALENCIÀ

La celebració de «La fiesta del libro», decretada desde la «Gaceta», que, com saben nostres lectors s'escau a les primeries del mes en curs, acumula sobre tema tan viu la sugestió de l'actualitat.

Per lo que's referix al llibre valencià, el tema és sempre palpitant. No cal remarcar la seua importància.

¿Quina serà la situació en el mercat, del llibre valencià, abandonat a la incúria espiritual de la nostra gent? No anem a descobrir-ho, porque no és cap secret.

Podem dir, en termes generals, que'l llibre valencià no existix. Com no existix l'home de lletres valencià.

D'editors no cal parlar. De tard en tard—ai! molt de tard en tard—veu la llum un volum escrit en l'idioma nostre. El seu aspecte és pobre. Tot lo més, presenta el decor d'eixes tristes persones que, amb mil privacions i angúnies casolanes, es presenten en societat amb el vestit molt espalmat, amb les sabates molt lluentes, pero ocultant pudorosament el solzit indiscret, les soles partides... Així i tot, l'heròic autor ha tingut que sacrificar el raconet de l'estalvi a canvi de la migrada fulleta de llorer que cullirà per el seu esforç.

Clar és, cada vegada escassejen més esta classe d'homens. El món se fa egoista i de la seua superfície van desapareixent aquells ingenus que compraven una miqueta de vanitat amb un grapat de pessetes.

Sigam justs. A vegades susstituïxen a l'autor en el dispendi, algunes bones ànimes que, dutes de l'entusiasme patriòtic, constituïxen una editorial d'efimera vida.

Conseqüència natural d'este estat de coses és la penúria de producció literària i per tant, el que la poca que existix reste en la inedició.

Tot açò és desencorajador. Es trist per als que sentim la passió de les lletres. I encara, per als que, simplement, estimen amb sinceritat nostre idioma.

¿Qué caldría fer? Ajúden-nos tots els que senten la noble preocupació per estes coses. Busquem entre tots, sinó un sol remei radical per a totes les dolències que afligen al llibre valencià—com les panacees que publiquen els arranca-quixals desde l'entaulat—sí varies solucions que alivien el mal en sos múltiples aspectes.

No és cosa de recurrir a la propaganda verbal al mig del carrer, com diu que fan pobles que senten intensament estos problemes de cultura. Ni a la captació del públic amb el reclam dels autògrafs... Ni a altres enginys, per a avivar l'apetència esmortuïda del públic.

Estem tan lluny de tot això, que a nostra terra no tindrien més resultat que la broma i les ironies de mal gust que produïrien abundants en el públic il·letrat.

Crec que, ans de res, devem començar la tasca d'espandiment de lo que hi ha fet.

Ocurrix mol sovint, que'l jove valencià que, enardit per l'amor a lo nostre, sent l'avidesa de conèixer l'obra dels escriptors de Valencia, es troba perplexe.

¿A on acudir? Les biblioteques públiques populars guarden alguna cosa, pero poc. Les llibreries, tal volta, conserven «rara avis» algún volum barrejat amb tota la brossa inenagenable, allà al fons d'una empolegada estanteria... Un bon amic li facilita tal o qual obra, d'acord amb els gusts del que deixa, tal volta no, del que ampra. ¿Qué fer? Lo més probable davant de tan dificultosa recerca, és que desistisca i s'entregue a la lectura de llibres castellans i, en el millor cas, de catalans.

Veem en tot açò una deficiència que cal esmenar. Es precís, inajornable. Hi ha que posar llibres a l'abast de la mà de qui vol llegir.

¿Qué es podría fer? Al prompte devia constituir se una biblioteca exclusivament valenciana. I, per a major eficàcia, de sistema circulant. D'esta manera resultaria més

asequible a tots i no serien exclusits del benefici els lectors dels pobles que, indubtablement, serien dels que amb major alegria rebrien esta innovació cultural.

Creem el projecte de fàcil realització. Hi hauria prou amb que els escritors valencians oferiren un parell d'exemplars de cada una de les seues obres estampades TAU-LA, que tindria el patronatge de la idea, seria el seu acurat custodi.

Medites be el pensament exposat i es vorà com d'ell van sorgint amplíssimes possibilitats. Si no altra cosa, l'instauració de la preconisada Biblioteca Valenciana Circulant, tindria la virtut d'avivar amorosos estímuls i, qui sap! si d'iniciar el planter dels possibles sostenedors de la futura Editorial de Valencia.

F. CABALLERO I MUÑOZ.

IMPRESSIONS DEL CAMI

Baixarem del coche; tenfem set, i ens digueren: «a la revolta».

Alló era el molí.

Estava un poc a la dreta del camí real, i per a trobarlo no teniem mes qu'anar seguint el soroll de l'aigua.

La senda estava entre figueres i magraners. A una vora hi havia un remans que ins deixava vore les arenetes del fons i els petits caragols blaus que allí estaven sense moure's, embriagats per la finor de aquella transparència.

Continuarem la senda. De sobte als nostres peus va sortir la cequia. Per ella devallava joiosa, rient en escumes blanques, l'aigua del molí.

I a una revolta del caminal ens verem a la porta de la casa. Allí vivia la blancor. El moliner, la tolva, el gat, fins les cadires, les parets, la tauleta, i fins els cabells de la molinera, tot era cubert per la blanca polsina de les farines, aquell bé de Deu per a les gents de l'horta.

Ens feren sentar a la fresca; i en el picher blanc, venia l'aigua que ens doná el seu consol.

En aquell instant va parar el molí, i el seu silenci semblá que despertava una gatzara de crits i mecs: eren els patos i les oques, una trentena al menys, que en revolada i confusió venien atropellant'se, corrent, volant, caense i tornant a correr, trortollant i alegres, com si estigueren «borrachos»; i tot seguit se llansaven de cap al estany, una bassa amplíssima que vora nostra hi havia.

.....
Va vindre una vella demanant al moliner. Se'n entraren tots cap a dins, després de despedirse de nosatros.

Aplegá un gos fent bots i jumensos i també se'n entrá cap a dins.

Sortirem, el sol anava caent: la dolsor de la sombra ens voltava suaument. Caminavem sense parlar, gojant la beatitud del crepuscle.

El molí ya no enviava per la cequia la alegria del aigua.

Encara varem mirar com del molí sortia una chiqueta, de cabells d'or; sis anys tindria. Portava en la mà una llesca de pa en mël, que mossegava voluptuosa; de l'altra mà li penjava una nina de cartó, mig desfeta. En silenci se'en aná la petita arrastrant la nina per terra, fent un auriola de pols: un raig de sol encara la va convertir en gloria daurada.

EDUART L. CHAVARRI

ELENA ARCEDIANO

Clar que no intentaré crítica en estos articles. Si surt algo semblant, jo no hauré posat la voluntat mínima.

M'incita a ells la curiositat; desije despertar-la en els demés; me plau l'ajuda (¿?) de companyonia. Per tot aixó, me referiré en estos articles únicament a d'aquells que ja han escrit i dels quals cap cosa s'ha escrit encara. Es ben interessant assistir a un desvelament. Es ben just que cap dels que escriuen amb dignitat no's quede sense l'atenció que li pertoca. I pot serlos profitós posarlos en lloc aon puguen mirarse a sí mateix i, si es posible, vore's. Jo ja volguera posarlos davant un espill. Probablement sols podré oferirlos una fotograffa.

Va en primer lloc Elena Arcediano, perque es amiga, dona i castellana.

¿Gentilesa, gentilesa, gentilesa? No. Agraiment, sexualitat, internacionalisme.

* * *

Elena Arcediano s'ha fet pública desde les columnes del major rotatiu de la Ciutat. Açó pot serli benéfic si sap no sentirse satisfeta del tot. Sortosament Elena Arcediano té una sensibilitat aguda i fértil que la corprén masa sincerament per a que pugua pensar abáns de sentir i acontentarse abáns de palir, cent vegades, amargues disconformitats amb sí mateixa. Sols li manca (¿será?) que la Vida la capte i la esbatuse. La Vida, amb inicial de símbol, ampla, fonda, plena i plural.

Elena Arcediano es d'una maravellosa intuició literaria, sense la col·laboració de sensibleries, anhèls de vana glòria ni estudis pedantescs i cotisables. I així ha sorprés, als que de prop la veuen, el naiximent, en el guaret de la seua existencia, blana, còmoda, folgada, de senyoreta de «la buena sociedad», de les flors tendrísimes de la seua expressió que al sentiment se mostren desijables i que tenen, davant l'intelligent mirada, acuraments inexplicables i perfeccions propies d'un cultiu que s'ignora. Sujectaré a un armacó concret el comentari per evitar la profusió.

* * *

Fas 5 grups de la curta producció d'esta jove escriptora en *El Mercantil Valenciano*

ARGUMENTS. — Els articles que ha escrit amb preocupació de trama, son els manco propis. El doll de l'expressió (que més sembla brollat d'intim jardí que d'un ullal terrer) s'embasa entre les meditacions dels personages, les descripcions dels estats sentimentals i les ambientacions de la naturalesa i la faula s'esmuny, casi oculta, entre bojes i flors policromes i fresques.

OBSERVACIONS. — Sobre accions, sobre tipos. Hi ha algunes veritables troballes en «El ciego del teatro», «Ausencia» i «Las dulces promesas», de temes esquisits: els dos darrers i molt llunt de lo que generalment sugerirá els seus títols.

FREVOLITATS. — Guanyada pel fácil atractiu de la moda, fá consideracions llaugeres, generals. La seua casi infantesa de sentiments li fá aturarse davant de fets masa coneguts y comentats. Pero triomfa la seua sensibilitat. En «Té dansant» hi ha modernes images agradoses.

FILOSOFÍES. — Poques, afortunadament. Les necesaries per a acontentar el prejuí de les preocupacions *morals*.

SENSACIONS. — En estos articles es aon s'esplaija l'esperit de Elena Arcediano amb ritmes, images i sugerencies maravelloses. En «Lluvia de Primavera» se fon tan íntimament son ánima amb l'armonía de l'instant, qu'es ella mateixa la que vibra en el remor, la que regala en la cenia, la que alena en la brisa... I en «Crepúsculo» logra de tal mòdo la saturació ambiental, que anega al personaje, mut i penombrós, en l'essencia del moment, esclavissantlo al servici de l'emoció.

HORA TARDANA

Madura
l'horitzó al caure el dia
i uns cucs de llum van perseguint-lo
i el devoren.

Ningü no hi ha
de testimoni
sinó les banyes de la lluna, minses,
i la flauta ponentera
del vent, que es burla
— mofeta —
de l'horitzó,
dels estels,
de la lluna
i de la galla rossa
del cel.

No és hora geogràfica.

Es hora d'apercegar les pastores
— brunes
com el pa de taula —
tostades
de sol i de desig.

Es hora de gustar el glop de llet
de tes ovelles que belen pel boc
i de mastegar el bes

de les boques entreobertes
i perfumades
pels brins de farigola, mastegats
entre dent i dent.

No és hora astronòmica.

Es hora de pendre les fruites madures
i de gojar la sabor de cada segon
que ens cau a la boca

assedegada
de temps i de besades.

Es l'hora en que cau

la poma,
la parpella
i el braç laç
i s'encenen—llampegants—el ulls,
els mossecs
i les roses

de la carn trémula.

Madura l'horitzó
i madurarà—als braços—
la jove que hom espera collir.

Quin coixí, l'hora tardana,
per recolzar pastores!

PLUJA D'ESTRELS

Pel camí de Sant Jaume

faig passeig cada nit a cavall d'un cavall volador
Conec tots els rubis y tots els diamants i tota perla minsa
i tinc per banderí l'angoixa i el delit de l'Ossa menor.
I cunto al contratemps del cant de les estrelles que esperen el matí.
I prenc per exornar el meu pit
el polsim
d'una estrella morta que brilla per mi.

Si conec l'estelada! Si'm coneix ella a mi!

Cada estrella, quam passo, em sonriu
i jo, cavaller volador,
vaig tirant-los confits.

Benassal.

EL DESIG DE LA SUPERIORA

Qualsevol que haguera passat en aquell dia ardorós de juliol per entre els pins de la muntanya, hauria cregut que un estol de gavines s'havia aturat sobre el jardí de les monges bernardes, pero aguditzant un xic més l'ull observador, fàcilment remarcaria que lo que en un principi va creure gavines, eren les toques blanques de les mateixes monges, les quals, una vegada acabats els resos de la vesprada, havien sortit al jardí per fruir del ventijol fresc, rondinador i perfumat que enviava la mar desde son blau horitzó.

En aquesta vesprada la conversa de les bondadoses religioses era més animada que de costum, degut, sens dubte, a l'interés que despertava l'assumpte. Es parlava de la infinita i rara varietat de gustos que residix als paladars de les criatures humanes, misteri fisiològic que sembla inspirar un pur capritxo, pero que de vegades pertorba la pau que ha de regnar al si de tota família ben avinguda. Heus ací que mentres l'un preferix la carn, l'altre proclama les excelències del peix; que mentres aquest s'apassiona pel vi, aquell tasta només l'aigua clara; que Pere s'enfonsarà en el pecat de la gola menjant crema, i Joan, en canvi, no oblidarà la sal pel més menut bocí que's porte a la boca... I seguidament, cada monja, entre rialletes contingudes, declarará les inexplicables preferències que el seu paladar sentia.

La Superiora, dama venerada de tota la comunitat i a l'entorn de la qual semblava respirar-se un místic perfum de santedat, en arribar li el torn—era la última—deixà vagar un somris casi infantil pels llavis i, després d'un curt silenci, digué:

—Si jo negara que allà en els feliços anys d'infantesa el pernil d'Astúries era per a mi una llepoleria molt cobejada i que a voltes fon causa d'alguna travessura digna de sever castic, mentiria. Confessar les nostres febleses és una obligació que imposa l'ànima; Déu ens les inspira per posar a prova i mesurar la nostra voluntat humana.

Les monges somrigueren discretament; algunes sospiraren tot contemplant un vapor que navegava per la mar.

Sor Maria de la Trinitat adorava la Mare Superiora; sentia per ella una admiració silenciosa i abnegada. Quan oí les paraules de la bondadosa dama, son cor ingenu s'atendrí i una fina rubor cobrí les seues galtes. Sor Maria era del mateix Avilés, població asturiana famosa pels pernills. A Avilés tenia una germana propietària d'una botiga de queviures... La monja resolgué, doncs, portar a la pràctica el pensament que les paraules de la Superiora li suggerien.

Aquella mateixa nit escriu a la germana pregant-li que li trametera un bell exemplar de la deliciosa especialitat avilenca i que l'import (el qual ella suposava que no passaria de vinticinco pessetes) ja el pagaria poc a poc. Tenia un fort interés en la comanda.

Passaren alguns dies. Per fi sor Maria de la Trinitat rebé lletra de la germana responent a la seua. En ella li deia que com es coneixia que la seua vida transcorria en la pau i isolament del claustre. Havia de saber que d'ençà que abandonà el món les coses havien canviat molt i el que aleshores només valia quatre ara valia deu. En aquesta puja escandalosa, els pernills, aliment de luxe, no podien ser una excepció i si abans, de un bon eixemplar es feen pagar vinticinco pessetes, en l'actualitat, per menys de seixanta no en trobaria cap que es poguera presentar dignament. Per tant (i ella sentia molt, que el seu estat econòmic l'obligara a parlar així) li pregava que cas de seguir en el desig de que la comanda fora complida, li fera avinent la seua conformitat en el preu l'enviament, en canvi, aniria pel seu compte.

Seixanta pesetes un pernil! Pareixia impossible! Sor Maria no podia creure en el que estava llegint. ¿Qué faria? ¿Abandonar el seu propòsit? ¿Desistiria de portar a terme un desig en el qual havia posat tanta il·lusió?... En aquest moment i per la finestra de la celda distinguí la Mare Superiora allà al jardí que acompanyada del jardiner contemplava uns magraners carregats de fruita. La sensible Sor Maria es sentí eternida, deixà escapar un somris bondados i tot seguit es posà a escriure a la germana acceptant el preu. El seu padrí acostumava de tant en tant a visitar-la i sempre li preguntava si necessitava

alguna cosa. Sor Maria aprofitaria la primera avinantesa per pregar-li que abonara a la germana d'Astúries l'import de la comanda. Heus ací la dificultat vençuda. Ah! i que li dispensara la seua ben comprensible ignorància.

Al cap de una setmana sor Maria, amb la complicitat del jardiner, va rebre el co-bejat pernil. ¡Era magnífic! ¡Quin deliciós perfum! ¡Com pesava! Pero... de quina manera el remetria a la Superiora? ¿com escapar a la imminència del castic? ¿L'adquisició del present no suposava una infracció del seu vot de pobresa? ¡Gastar-se seixanta pessetes amb un capritxo!

Assaltada per estos escrúpols, sor Maria atravessava els claustres il·luminats per la lluna, amb el gros pernil a la mà. La idea de veure's sorpresa l'esverava. De sobte, ai Senyor!, una remor lleugera es deixà sentir. Sor Maria de la Trinitat, astorada, nerviosa, entrà a la capella dins la qual sols brillava una llàntia d'oli, abandonà la deliciosa càrrega, i fugí.

A l'endemà, en sortir el sol, una remor de veus i rialles arribà a oïdes de la fímda religiosa. Sor Maria endevinà fàcilment de qué es tractava. Sortí de la celda i es dirigí a la capella.

Tres monges, il·luminades pel sol ixent, vingueren al seu encontre.

—Sor Maria, no sabeu?—li digueren.—Hem trobat un pernil davant mateix de l'altar de San Josep. Veniu, veniu.

A la capella, les religioses formaven un rogle entorn de la troballa. Quan sor Maria entrà, la Superiora aixecava el pernil amb les dues mans i exclamava:

—Maria Santíssima quin pernil més bonic!

—Pesa un bon grapat de quilos.

—Segurament és asturià.

—Pero, senyor, qui l'harà pogut portar fins ací? Impossible comprendre-ho i també impossible entendre's, perque totes les monges parlaven alhora volent imposar una opinió. Sor Maria es sentí covarda. Per fi, aprofitant un silenci, insinuà fímidament.

I si fora un present de San Josep? Dies passats la Mare..

No la deixaren acabar; les monges compregueren el que volia dir i varen rompre en una explosió de rialles; algunes ploraven de gust.

Pero la Superiora, molt seriosa, imposà silenci. ¿Per qué riure d'aquella boja manera? ¿Per qué oblidar el respecte degut a la capella? Les paraules de sor Maria no eren cap disbarat. La bondat del sant podia palesar-se de mil maneres insospitades. A bon segur que si en comptes d'un pernil haguera segut un diamant de llums precioses, ningú no hauria dubtat del miracle. Creure i tindre fe en tot moment és deure de la monja sincera. ¿Per qué no admetre que el sant havia atés un desig terrenal i humil?

La Superiora feu una pausa; per fi digué:

—Aneu al jardí i colliu totes les flors que hi vejau. He pensat ornar l'altar de San Josep en acció de gràcies. Vos, sor Isabel, us encarregareu d'encendre els ciris

Les monjes sortiren en silenci de la capella i baixaren al jardí a complir l'ordre donada per la Superiora. Acceptaven la possibilitat del miracle, pero... cadascuna portava a dins uu íntim escrúpol que rondinava a la orella com un insecte. Baix el cel blau que s'estenia bellíssim per damunt del jardí, les monges, tot collint flors perfumades, consideraven el suposat miracle de San Josép mancat d'estètica. I, en efecte, si haguera segut un diamant... pero, senyor, un pernil...?

Els pensaments de sor Maria eren ben diferents. Patia. La seua consciència la culpava severament, perque la seua falta s'era agreujada amb una irreverent mentida. Calia confessar-la de seguida, sense perdre temps, i acceptar el castic amb tota la seua severitat.

I en l'angúnia que la prenia, les punxes de les roses se li clavaven als dits, fent-li brollar petites gotes de sang.

* * *

La vesprada d'aquell mateix dia, les monges, com de costum, sortiren al jardí a la posta del sol. La Superiora servava un posat silenciós, diríem preocupat; son esguard

era fix en un punt. També en les monges es remarcava certa contenció i manca d'espontaneïtat de les paraules. La conversa era lènguïda, difícil.

De prompte sor Maria de la Trinitat avançà vers la Superiora i caient de genolls davant d'ella, començà a plorar. Les companyes, encuriosides, aixecaren els caps amb gran atenció.

Aleshores la ingènua asturiana, entre sospirs i llàgrimes, confessà la seua falta. Ella era la que havia deixat el pernil a la capella; ella era la indigna, la culpable.

Quan acabà de parlar es produí una llarga i penosa pausa; les monges a penes gosaven aixecar l'esguard i mirar-se a cua d'ull.

—Sor Maria—digué a la fi la Superiora amb to enèrgic, un xic solemne, un xic tremolós—aquesta falta és greu; no la puc perdonar. Seràs castigada com mereixes. Des d'avui des d'aquest moment et retiraràs a la celda de ponent i hi romandràs un mes. Acompanya-la sor Isabel, i porta'm la clau.

La monja s'aixecà i en mig d'un gran silenci, abandonà el rogle de religioses seguida de sor Isabel, després d'haver besat la mà de la Superiora.

La celda de ponent a la qual era castigada sor Maria de la Trinitat, es trobava situada en la direcció que indicava son nom, a l'últim pis de l'edifici. Sobre ella el sol de l'estiu llençava totes les vesprades, abans de pondre's, els seus raigs mes ardorosos. En aquests moments la reduïda cambra esdevenia un veritable forn.

* * *

Passà el temps. Els dies del mes de juliol auaven escolant-se, l'un darrere l'altre, lentament; després, els primers del mes d'agost. La canícula fon cruel.

Cada vesprada l'astre daurat, al moment abans d'esser engolit per les muntanyes, enviava una ardenta flamarada a la celda de sor Maria. Si en aquests instants hagueren passat vora el convent haurien pogut observar una cara rosada—la cara de sor Maria de la Trinitat—sortint entre les persianes per a rebre la violència del sol.

I es que la monja desitjava sofrir la penitència imposada per la seua Superiora, tal com son cor místic i amorós l'inspirava... Pronte li eixiren unes clapes morades sobre les galtes i al front. Poc després començà a despendre's la pell. Els ulls se li envermelliren. Patia de vegades un fort mal de cap.

Quan varen passar els trenta dies, sor Maria de la Trinitat rebé permís per tornar a la seua celda habitual. Aquell mateix matí, mentre la sensible religiosa sortia de la cambra expiatòria, la germana cuinera remetia un os de pernil a la dona del jardiner, tot dient-li:

—Soledat, pren aquest os de pernil; encara que'l veges tan escurat no hi fa res, posat-el a l'olla uns quants dies i tindràs un caldo deliciós, gustosíssim. Es justs que tots participem de l'esplèndid present que ens feu sor Maria de la Trinitat.

Soledat, la dona del jardiner, prengué l'os i donà les gràcies.

En sortir de la celda de ponent, sor Maria es dirigí primerament, sense pensar en cap altra cosa, cap al jardí on es trobava la Mare Superiora per palesar-li una vegada més la seua humildat, submissió i obediència.

Damunt de la seua cara, molt vermella i pelada, els ulls expresaven un íntim i espiritual acontentament.

ERNEST M. FERRANDO.

EL TEATRO EN VALENCIA

No parlem del que diuen Teatre Regional perquè eixe està en la infància i—salvant excepcions, si voleu—ja sabem en quines condicions es desenrolla, però casi tot el teatre que hem de sofrir en esta polícroma i auriolada València, és de un gust tan poc refinat, tan d'extremitats inferiors que, sovint, presenciar l'espectacle més que una distracció es caure en un cas patològic.

El discerniment d'algunes persones respecte de la *mise en scène* es una cosa catastròfica. Els pintors valencians, clar està, són realistes. De vegades arriben a detalls de desesperant objectiu anastigmàtic o lo que és pitjor, a calcar laminetes del *Modelli* o de Seguy. L'ansia de que les primeres palmes siguin per a els escenògrafs arriba a fer apareixer solitaria la escena en descórrers la cortina per que es pugui admirar les pessetes que ha gastat l'empresari. No es volem convencer de que els telons han d'ajudar a donar ambient a la escena, sense restar-lo dels personages—que són lo principal sobre les taules—com el gesto, l'entonació i actitud es lo principal del artista.

El pintor vol trunfar per ell sol i està bé quan ajuda a l'autor, quan el perjudica, no.

Per altra part l'autor, la major part de les vegades, dona una nota describint la escena i prou. Pot ser afirmat que quan dona l'obra sencera l'escenògraf tampoc la lliga de forma que la compenetració entre'ls dos es pura casualitat.

Del moble, d'eixe company tan importantíssim en la vida nostra que diu als ulls de tots nostres gusts i preferencies, estat d'ànim, hàbitus, la vida íntima, d'això, el Director, no cal que se ocupe. Ara, mijansant l'anunci en la cartellera, l'ebanista X. o el moblista H. exposa un menjador luxós o un despaig *modern style*. De vegades els personages diuen no tindre una pesseta i ve gana de cridarlos:—Hon e, perquè s'han gastat els diners en eixe moblage que 's veu nou d'ahir?

Quan pensem que hi ha—¡ilusos!—qui està filmant assuntés de cor: es inanimades, conseguint emocions, purament en llum i objectes... El butacó que restà en l'àngul solitari, vora la finestra on es despedí de la vida una malalta bella i jove, probablement; o el llibre abandonat en el feiç moment en que 'l sol ix després de la pluja i sortim al camp ubèrrim... Bah! . Verniç, poliment, taulers de fustes exòtiques i metaleria llampant. Es de l'ebanista X.!

De lo demés no parlem. De la *mise en scène* psicològica; del caminar els personages, de les pauses, gestos i actituds, del ritme i tò en que's du l'obra... Bah!...

De l'ànima o de les seues inquietuts espirituals, quan poc sabem!... I de la miqueta de fantasia que suavisa l'aspror de la vida? . Però, no manca això a sòles. Ja ens contentariem en que, al menys, pogueren vore coses belles.

Hi ha una classe de teatre—el que té més devots—que no vol fer pensar Sols vol distraure. Bé. Però per qué no distrau en coses selectes?

No són coses esquisites la formosor i belleça de les dones joves? Y la esplèndida fastuosa dels trages caríssims i les melodies alegres i la pantomima de música irònicament descriptiva i mil coses que's fan en grans capitals i en temps de la Guerra Gran verem en València?

¿Per qué no prenen eixemple els autors i obliden als *chuios castisos, llauradors* i demés honrats veïns que ja són ineludibles?

Volem interesármos i disfrutar en les coses de l'art. El vulgar treballador que no hu entén, si les veu presentades en dignitat i riquesa, bellament, s'emociona i se distrau. El Cine li ha afinat molt el gust i no ha de ser reaci a acceptar lo bò.

Ademés, faria tan de goig qu'als autors nostres crearen la revista valenciana que encara no s'ha fet. . La terra de la llum i del color, la Atenas del Mediterráneo, etc., etc. Ja saben tots els tópics de cavalgata i falla—no ha escarbat encara entre'l ric folklore valencià aon trobaria tantes fantasies, llegendes i símbols que li aprofitarien. No ha estilitat en sentit moderníssim les costums de les nostres regions. . Són tan realistes que tenim la fontería de creure que no es art si no es real i açó està tan passat de moda en tot el mont. .

JOAN VALERO.

POETES D'AVANTGUARDA.-MÈXIC

Qui vol estar al dia en lo tocant a ésta cosa fan innecesaria com son els versos—segons els senyors Esteve—té de pendre gran paciència i anar apercaçant Revistes americanes o franceses amb una flemma a prova de totes les *boutades*.

I de les Repúbliques Hispanoamericanes, Mèxic, el confús i crepitant és qui du els gallarets de generalíssim en l'actual esplet d'estròfes vibratories.

Heu d'acceptar la ratlla divisoria que marca en 1920, l'aparició de la última antologia. De bandá d'allá están Nervo, Díaz Mirón, Urbina, Icaza, González Martínez, Alfonso Reyes, María Enriqueta i tans altres.

De banda d'ací, la moderníssima avantguarda, naixcuda per les irradiacions de simpatía del ministre Vasconcelos que conseguí atraures per son talent i cultura una pléiade de joves. Poetes que no tenien cap nexa d'escòla ni afinitat, pero que ara ja han pogut a sí mateix trobarse i dividir-se en tres grups; el de poetes purs, el de poetes nacionalistes i el de poetes socials.

El grup d'estos últims podríem dir que es capitaneja per Maples Arce, el poeta de les proclames subversives, habitual de la estridència, devot de la propaganda pasquinera e incandescent. Autor de «Andamios interiores», «Urbe». Fa metàfores revolucionaries i tremants: «La muchedumbre sonora—hoy rebasa las plazas comunales—y los hurras triunfales—del obregonismo—reverberan al sol de las fachadas». O estes altres: «Entre la maquinaria del insomnio—la lujuria, son millones de ojos—que se untan en la carne».—La preocupació social, «les aspiracions i drets de la multitud», encen els seus versos i els dels seus amics i seguidors. Prop d'ell están Gutiérrez Cruz i Salvador Gallardo. Lita Arzubide que dirigix «Horizonte» i fon el lloctinent de Maples. Quintanilla...

Pero no es tot aixina. Hi ha una bona còlla de Poetes Nacionalistes. Ortiz Vidales, Martínez Valadez, González Rojo, Carlos Pellicer, J. M. Solís, J. Rubén Romero, Monterde García, entre altres que, enamorats dels girs característics del llenguatge, de les modalitats locals están creant la poesia propiament racial.

En Pellicer trobem coses que'ns fan aturar:—La Catedral está hipotecada.—Yo me muero de ganas—de huir—de mí.—Parece que he comido manzanas yanquis.

I per fi els poetes purs, els que com les aus canten per pur plaer Xavier Villaurrutia, José Gorostiza, Ortiz Montellano, Salvador Novo, Torres Bodet, Barajas Lozano i altres.

Villaurrutia ens ha ajudat no poc amb les seues veleitats de crític a conèixer els seus companys. Ha publicat un llibre «Reflejos», de to confidencial i suau.

González Rojo, el fill de González Martínez, autor de «El Puerto» i «Espacio» té de son pare l'habilitat d'expressió i una emotivitat gran davant el paisatge.

Torres Bodet ja es ben conegut entre nosatros.—Espasa-Calpe ha publicat un volum escollit d'entre els seus versos.—Este continúa mes bé la poesia dels seus predecessors, González, Urbina, Tablada, María Enriqueta... encara que's troba en bon lloc entre els companys. «Dame, Señor, la fuerza de un pétalo de rosa—capaz de sostener el perfume de un bosque».. Es com veem sencill i elegant. Sense buscar recursos desorientadors, ni incoherències. Poeta, en fi.

Definim-nos davant de Gorostiza autor de un únic llibre «Canciones para cantar en barcas». Es la perfecció, la tonalitat suau, la elegància: «Iremos a Battery Place—aquí, tan cerca—a recibir saludos de pañuelo—que nos dirigen los barcos de vela».—«Y las sonrisas luminosas—de las cinco de la tarde, oh! si darían—un brillo de luciérnaga a las calles». Poesía del mar i del vent plena de musicalitat, de candidesa, de ritme interior imminentment líric, i exquisit.

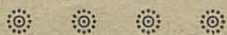
I está entre tots i sobre tots Salvador Novo. Novo es la cultura, l'aristocràcia del pensament i al dir dels seus biografes la sonrisa. La sonrisa sempre, en la càtedra, en el treball, en la camaraderia. Poeta que somriu ha de ser bon poeta. Autor de «Ensayos». Tècnic en el Departament d'Educació. Colaborador de revistes... i creador de una prosa solta i agil, burlona mes bé. Traductor d'alguns norteamericans. Home incansablement actiu. Amic de expressions maquinístiques. «No es que yo sea socialista, pero...»

Además no es curt el nombre de poetesses entre les que Maria del Mar i Nahui Ollin ja son dos valors apreciats. Per bé que la darrera escriu en francès composicions de una pre-tenciosa joguina tipogràfica. De vegades seixanta versos sense cap punt ni coma. Pero no us asuste; la major part com estos: Elle—croit—que les—bras—qui—entourent—sa—ceinture—s ont—l'univers—qui couvre—son corps—comme une étoile—dans la nuit—du monde—qui est

ded ans—la poitrine—du—voleur—qui—est—son—bonheur.—Açó, possat en mig de una plana i de troç a troç, surí un vers cap a la esquerra i després un cap a la dreta; fa una cosa molt es- tupefaenta per a els amics de l'orde i les planes apretades.

Açó es Mèxic, lleugerament, es clar en quant a l'avant guardisme. La influència francesa de Cocteau, Soupault, Breton i els altres no arriba a aquelles terres llunyes, tenen massa prop als Yanquis i d'ells reben la influència pero treballen en bon grapat de revistes: Mexico Moderno, Sagitario, La Falange, Irradiador, Horizonte, Azulejos, Ulises... i moltes altres, unes artistiques, altres literaries, altres plurals que son les mes gracioses i interesants.

E. NAVARRO-BORRAS.

OCTUBRE EVOCADOR

Sembla que hajan passat tants segles!

Era en el bell temps en que tot il·lusionat jo anava a escola, amb aquella tropa desarrapada i gentil que irrumpia en les vies de la ciutat enjoiantla amb risès i desve- llant sa inquietud per la imminent barrabasada d'aquells vandals gosats i simpàtics.

La transcendència dels nostres malifets era ben poca. Un cristall que cruixia de gust al veurens passar; gats voladors al davant nostre que fugien com el dimoni de la creu, i una pualada d'aigua escandalosa i freda amb la que'ens obsequiava una dolenta fèmina de l'antic carrer apellat de «La Llonganisa».

Este era l'últim que creuavem pera anar a escola, i en é'l rebiem, com César les flors triomfant en Roma, la diaria pualada. Pero aquell escarni en forma d'aigua en metzinada, fea brollar encorajadores energies pera un nou retorn.

La entrada a escola era poc edificant. La malaida pualada ens havia desfet la lí- nea i fins reduït de volum. No estabem presentables com dia Rafelo, fill d'una portera que tenia pretensions d'aristócrata.

A Flames—un xiquet viu com un àspid i menut com una fraura, amb dos clotets a les galtes roses—l'aigua l'havia transtornat. Com d'una manotada li enderrocà una grenya jacobina que com un ret lluia al front. Tot xorçant entrà en escola. Les goteres continuaven caent per totes les parts eixents del seu petit cos i fins per el nas li queia aigua en abundància. Bueno; aigua i ... *limfa*; molta *limfa* que arreplegá estruendosa- ment en un mocador petit, blanc, amb senefa roja. Poc mocador pera tanta *limfa*.

Ja estem en escola. El Sr. Mestre ens distinguí amb una mirada que volia dir:— «Ja sé d'aon veniu. A l'hora de les lliçons ajustarem comptes». En aquell moment, «*ipso facto*», perguerem nostra fera personalitat colectiva. Verdaderament en grup erem força terribles, pero un a un no erem ningú. Cándides colomes sinse fel. Ens passava igual que a les xamoses modistilles d'ara.

Ja estaven llegint en corro, i anarem a no drirlo buscant la pàgina que llegien. Llegia en alta veu, el Sr. Martínez. El Sr. Martínez era un pobre xic que mai ens acom- panyà en nostres aventures. Era el primer en aplegar a escola i sentanse sobre son din- tell—mentres obrien les classes—fea els honors a un etzmorzar raro com éll. Codonyat i sardines entrepá. Pobre Martínez! Pero la seua cara tenia afinitats en la raresa del seu esmortzar. Tenia uns ulls grans, negres, inexpressius, dins d'una cara prima i obscura. Les orelles avansaven grans i curioses a escuadrinyaro tot. Era molt sabut, pero molt raro. Fins quand se ria semblava serio. No havia naixcut pera riure. Pero lo que mes em cri- dava la atenció en aquell xicot, era el nas. Un nas ample, massa ample pera d'éll, tallat a estil de flauta, cap amunt, i amb unes foses nasals espaioses, negres i pregones. Alló eren dos coves de lladres. Es clar, com havia de saber riure un home en un nas aixina.

En asó el Sr. Mestre em cridá l'atenció: Sr. Fulano;—el senyor fulano era jo.— Está Vd. pensando en las musarañas? (Ja en parïarem de las musarañas que ara no puc.)

Davant de la meua cara de simple insistí. Sabe Vd. el significado de lo que lee el señor Martínez? Jo no vaig xistar.

El Sr. Martínez llegia la faula de «*Las manzanas podridas*» i a mi «las manzanas» desde allò de la senyora Eva no les podia tragar i menys sent «*podridas*»; en l'olor en tenia prou.

Pero el Sr. Mestre front al meu silenci estúpit, ple de santa ira, em pronosticà que jo acabaria com elles.

Finí la lectura i—contra costum—començaren les lliçons de memòria. Era la venjança del Sr. Mestre. Formarem corro al seu voltant i cadascú ocupà son lloc.

Geografia! Digué imperativa i clarament. Tots comensarem a tremolar menys el Sr. Martínez que somreia sense saber somriure, pero sabent que anava a eixir airós d'aquella prova.

Comensà per éll preguntanli «las cordilleras de Europa» que digué com un Papagall. A mí els deus me reservaren el llacs. No sabria explicar lo que sentí en aquell moment. La pregunta feta així de sote caigué com una pedrada en la meua memòria auixant tots aquells noms que tant me'havien costat de dependre.

Blanc com el paper—segons després me digueren—no vaig contestar res. Lo únic que me s'ocurrí fon alçar la ma dreta i destacant dos dits d'ella demanar permis pera no tornar a apareixer en lo que restà de classe.

* * *

Passaren dies sense apareixer jo per escola, pero al tornar, me la viu tancada a hora de estar oberta i un grup de companys que a la porta hiava, m'enterà de la mort del nostre company Sr. Martínez. Aquell que ho sabia tot, no sabia que la mort l'anava a cridar tan pronte. Que li hem de fer!

—El Sr. Mestre, me digué el xiquet viu com una fraura, nos ha dit que li hem de fer una corona. Afluixarem les àguiles i tots junts cap a la casa mortuoria.

Jo no havia vist en la vida ningun mort. Pero el company Martínez (q. e. d.) i que me perdone, me causà una extranya sorpresa. Lo primer que li viu fon el nas. Aquell nas ample tallat a estil de flauta, cap amunt. Qualsevol, al vórelo haguera dit que la mort se li ficà traïdora per una d'aquelles foses nasales tan espaioses, negres i pregonas. En aquell moment vaig vore la cambra mortuoria plena de «*musarañas*».

Qui crega que la impressió d'aquella vesprada del soterrar fon trista pera nosatros, sufrix una alucinació. Aquell día fon el mes feliç de nostra vida. Perqué? Pues no heu sè, pero això de no tindre que oír «*Las manzanas podridas*» i estar llunt de repetir «los lagos de Europa» i anar en cotxe per primer vegada... allò mal que ara me pese fon la primera festa que jo he gaudit en ma vida.

Per això quand veig ara un soterrar m'entra una estranya alegria.

B. ORTIN BENEDITO.

NOTES

Sentim haver de retirar importants originals per manca d'espai, entre altres un treball sobre el llibre de recent publicació «San Vicent Ferrer», de nostre estimat company l'Almela i Vives; altre sobre el «Ioanes», del senyor González Martí i notes sobre el titolat «Música Popular Española» de nostre selecte col·laborador senyor Eduard L. Chavarri.

Pel mateix motiu tampoc inserim unes notes Biobibliogràfiques del culte Bibliotecari Perpetu del Ateneo Mercantil En Lluís Cebrián Ibor. Tot se farà.

S'ha llençat la idea d'obsequiar a nostre amic, l'excelent comediógraf Martí Orberá, amb un dinar d'honor pels seus éxits teatrals. Ja ho te ben guanyat. Pot ser que siga la primer cosa que fem per qui tant ha honorat la dramàtica valenciana. Nostra adhesió cordialíssima.

Necessariem molt d'espai per a resenyar les conferències d'estos últims quinze dies. Apertura de curs, festa del llibre, de la raça... La de Jinarajadasa a l'Ateneu Mercantil, altres de finances o mèdiques... Discursos al peu del monument al Rei Jaume I. Estrena de la Ermita del Puig... Esta és València? Sí. Esta és València. Ara vorem com passem tres mesos sense donar una mostra de tot açó que ara ha segut tan fácil de fer.

Esta Revista la fan els poetes, gent aveada a percaçar estreles impressionable i vibradora. Ha d'apareixer cada mes, baix la influència de un signe zodiacal distint, així es imposible que este primer número done la pauta de lo que será en lo sucesiu. No en tenim de pauta. No volem que el call de la rutina ens endurixca la mà que necessitem destra. Canvians, polifacètics, sols l'esperit será inmutable.

Mercur de France du una interesant rescenció de les edicions clàssiques de la «Bernat Metge». Benemèrita fundació que posa a l'abast nostre els clàssics grecs i llatins en, per tots conceptes, riques traduccions directes.

A la *Revue des Deux Mondes*. Octubre, trobareu un treball de Louis Gillet, titulat «Le monde de M. Wells», l'autor de Esquemes de la Historia Universal, que tants devots té a València.

PER A COMPENDRE BE UNA LENGUA
PRECISA UN DICCIONARI I UNA GRAMÁTICA
En la llibrería d'Ortega, Baixada de San Francés, 7
trobarán Obres del R. P. Lluís Fullana Mira

Vocabulari Ortogràfic Valencià-Castellà

Modern, cómodo, práctico. 15 pessetes

Compèndi de la GRAMÁTICA VALENCIANA

al preu de 75 céntims exemplar

Temes pràctics para l'ensenyança de la llengua valenciana

girats a l'estil de Martorell. 3 pessetes

Teatro dels aplaudits autors Escalante, Palanca, Liern,
— etc., etc., i multitud d'obres de tota classe —

Llibrería Ortega, Baixada de San Francés, 7.-Valencia